

Framgångsrikare djurhälsorådgivning i mjölkbesättningar

Redovisning av projekt

Genomförda aktiviteter

Vår ursprungliga plan, och det förfarande som beskrivits i ansökan, var att rekrytera mjölkföretagare och deras anställda för runda-bords-samtal (fokuserade gruppintervjuer) via en bred inbjudan till ett antal inspirationsföreläsningar. Det visade sig dock svårt att få fram en adresslista inkluderande enbart mjölkbesättningar, varför vi fick modifiera planen. Som beskrivs nedan bjöd vi istället först in deltagarna till runda-bords-samtal för att därefter bjuda dem till inspirationsföreläsningar. Den modifierade planen gav också ökade förutsättningar att styra rekryteringen så att deltagarna representerade olika bakgrund, vilket vetenskapligt är en stor styrka.

Totalt genomfördes sex träffar med lantbrukare och anställda inom mjölkproduktionen på tre platser, Falköping, Tibro och Skara, och inspirationsföreläsningar erbjöds i Skara. Under inspirationsföreläsningarna presenterades exempel på tre olika arbetssätt i förebyggande djurhälsoarbete: hälsopaket mjölk, stallskolor samt månadsmöte med mål och uppföljning. Vi presenterade också ekonomiska incitament för att arbeta strategiskt för att förbättra djurhälsan. Dessutom erbjöds, efter önskemål från deltagarna, en föreläsning om småföretagande och entreprenörskap under titeln "På Bönders Vis: Om konsten att förvandla katastrof till möjlighet".

Fokuserade gruppintervjuer

Syfte

Syftet med gruppintervjuerna var att få en överblick över attityder till och bilder av att arbeta förebyggande med djurhälsan hos mjölkföretagare och deras anställda och fånga upp deras uppfattningar om hur djurhälsorådgivning bör läggas upp för att efterfrågas i större utsträckning.

Urval av gruppdeltagare

För att få maximalt utbyte av gruppintervjuer av den här typen är 5-7 personer en lämplig gruppstorlek. Då syftet var att samla in så många olika synpunkter om de diskuterade ämnesområdena som möjligt, eftersträvades gruppdeltagare med så olika bakgrund som möjligt snarare än att deltagarna skulle vara representativa för gruppen "mjölkproducenter och deras anställda". Förslag på personer togs fram med hjälp av LRF samt veterinärer vid Växa Sverige, privata stordjurspraktiker och Distriktsveterinärerna. Önskemålet var att finna såväl män som kvinnor och även personer med annan ursprungsetnicitet än svensk. Vidare eftersträvades att det bland representerade gårdar skulle finnas såväl ekologisk som konventionell produktion, uppbunda besättningar som lösdriftsbesättningar och såväl

mindre som större besättningar. Vi eftersträvade även att gårdarna skulle fördelas sig på olika regioner i Skaraborg och leverera till olika mejerier. Ett ytterligare önskemål var att gruppen skulle anlita olika veterinärer för akutsjukvård, ha olika erfarenhet av att anlita djurhälsoveterinärer samt ha olika erfarenhet av förebyggande djurhälsovård. Personer som i olika sammanhang gett uttryck för att ha synpunkter på veterinär verksamhet efterlystes särskilt.

Personer från listorna kontaktades via telefon av forskarna i projektet för en personlig inbjudan till dess att 37 deltagare accepterat. Deltagarna erbjöds reseersättning, måltider (fika och lunch) samt inspirationsföreläsningar.

Genomförande av intervjuer och bearbetning av data

Intervjuerna (sex intervjuer på tre platser) varade i 1,5 -2 h och inleddes med en bakgrund till projektet och en diskussion om anonymitet och konfidentialitet. De avslutades med en presentation om hur bearbetning av data skulle ske och hur data skulle redovisas.

Intervjuerna dokumenterades med diktafon och stödanteckningar till hjälp vid avlyssning av ljudbanden. Fem ämnesområden rörande att förebygga sjukdom hos djuren diskuterades: egna arbetsinsatser på gården, erfarenheter av hjälp utifrån, hur veterinärer skulle kunna bidra, önskvärt arbetssätt och beteende hos veterinärer samt kostnader för förebyggande i relation till behandling av sjuka djur.

Med stöd av anteckningarna nedtecknades de inspelade samtalen ordagrant och innehållet kategoriserades under olika "rubriker" (koder). Från koderna har övergripande tema i samtalen identifierats och dessutom har svar på uttalade frågeställningar sammanställts.

Deltagare

Totalt deltog 33 personer, varav tre var ladugårdsförmän och övriga ägare till mjölkbesättningar. Gruppen fördelades på 67% män och 33% kvinnor med en ålder från 28 till 67 år (medel 47,7). Av representerade gårdar hade 21% mindre än 70 mjölkande kor, 46% 71-150 kor, 21% 151- 250 kor och 12% hade mer än 250 mjölkande kor. Merparten av gårdarna hade lösdrift (76%) och robotmjölkning (55%) med konventionell produktion (70%).

Resultat

Samtalen fokuserades på fyra övergripande teman: kommunikation, samarbete, kunskap och lönsamhet.

Definition av "arbeta förebyggande med djurhälsan" och nyttan med djurhälsoarbete

Intervjuerna visade att deltagarna uppfattar en betydande del av arbetsinsatsen på gården som insatser för att förebygga sjukdom och förbättra djurhälsan. Några uppfattade att "allt vi gör i ladugården" är förebyggande djurhälsoarbete. Bland andra exemplen på arbetsinsatser fanns moment som rör övervakning av djuren, övergripande insatser som ledarskap, kommunikation och

informationsöverföring inom personalgruppen, specifika åtgärder inom hygien, utfodring, smitskydd, avel, skötselinsatser som påverkar juver-, kalv- och klövhälsa samt förebyggande behandlingar.

Att definiera och avgränsa vad som är förebyggande uppfattades svårt. Deltagarna återkom ofta till diskussioner om akuta sjukdomsfall och deras behandlingar. Att avhjälpa existerande problem var också återkommande i fokus och det föreföll som att åtgärda dessa och att förhindra fortsatta problem var centrala i deltagarnas uppfattning av vad som är förebyggande djurhälsoarbete. Även olika former av diagnostik, såsom att identifiera smittförande djur eller att undersöka riskkor eller djur som inte kommit igång efter kalvning, uppfattades som förebyggande. Strategiska åtgärder för att förbättra djurhälsan berördes också men i betydligt mindre grad.

En definition av förebyggande arbetsinsatser från veterinärer som nämndes var "allt som kan bokas en vecka i förväg".

Friska djur ansågs centrala för företagets lönsamhet. Att djuren inte ska få akuta sjukdomar lyftes fram som ett syfte med förebyggande djurhälsoarbete och man ansåg att förebyggande arbete lönar sig ekonomiskt och sparar arbete.

Veterinärens roll i djurhälsorådgivning

Veterinärer dominerade bland de yrkeskategorier som anlätades för att förebygga sjukdom och förbättra djurhälsan. Flera deltagare uppgav att man anlätade olika resurser för olika typer av problem. Att det finns en kontinuitet så att man arbetade mot en och samma veterinär sågs som önskvärt. Dock framkom även att olika ögon kan vara en fördel. Om detta var en veterinär från ena eller andra organisationen var inte det viktigaste utan veterinärens kompetens och ffa arbetssätt var viktigare. Den veterinär som oftast omnämndes i deltagarnas berättelser var statliga eller privata distriktsveterinärer och djurhälsoveterinärer beskrevs i mindre utsträckning.

Listan på vad en veterinär skulle kunna bidra med för att förebygga sjukdom och förbättra djurhälsan var påtaglig kort. De exempel som nämndes omfattade att ge feedback och därigenom bota "hemmablindhet", utbilda lantbrukare om behandling och diagnostik, förskriva antibiotika, att gå runt på gården och titta på friska djur, undersöka riskkor samt obducera på gården. Att ge råd och vara ett bollplank, delge tips från andra gårdar, hjälpa till att välja djur att behålla/slakta ut, arbeta med juverhälsa och att fungera som alarm om annalkande smittor nämndes också. Samtidigt diskuterade deltagarna att veterinärkåren står inför ett vägval och att kåren bör välja att jobba mer förebyggande då akuta medicinska behandlingar ("att bara spruta") inte längre är så relevant. Även om merparten av exemplen, då man anlätat veterinär för förebyggande av sjukdomar och att förbättra djurhälsan, beskrev veterinären som en problemlösare för existerande besättningsproblem, fanns det önskemål om att veterinären bör jobba förebyggande snarare än problemorienterat. I detta sammanhang efterlystes arbete i team med gården. Veterinärens hjälp att prioritera i djurhälsoarbetet framhölls och hans möjlighet att samarbeta med andra rådgivare sågs som en viktig egenskap. Man framhöll även nödvändigheten av ett underlag för att bedöma ekonomisk cost-benefit för arbetet.

Önskade arbetssätt

Utifrån samtal om positiva och negativa erfarenheter av djurhälsorådgivning samt direkta önskemål om hur veterinären bör vara och arbeta om hen skulle anlitas framkom att kunskap, kommunikation och samarbete är centrala för en framgångsrik djurhälsorådgivning. En respekt för gårdens kompetens och större praktisk förankring vid förslag till lösningar efterlystes liksom lyhördhet, kundanpassning och god kommunikation. Förbokade besök då man kan gå runt i stallet framhölls som ett eftertraktat arbetssätt. En högre kompetensnivå och vilja hos veterinären att söka ny kunskap efterlystes och att få information presenterad på lagom nivå förhölls som positivt. Att veterinären är väl insatt i besättningen och djurhälsoarbetet ger gården en större kontroll över läget uppfattades positivt. Andra positiva erfarenheter var att sätta fokus på problemen respektive att se helheten.

Sammanfattning - Hinder för att anlita en veterinär för djurhälsorådgivning

Vissa deltagare uppgav att det inte fanns någon anledning till att inte anlita veterinär. Hinder för att anlita som framkom:

- Bristande kunskap hos veterinären
- Bristande kommunikation hos veterinären
- Bristande förmåga hos veterinären till samarbete med komplementära kompetenser
- Bristande pedagogisk framställan hos veterinären – presenterar inte kunskap på lagom nivå
- Bristande tid hos veterinären
- Bristande tid och ork hos lantbrukaren/gården att finna rätt rådgivare, sortera råden och driva processen respektive ta initiativen
- Bristande information från veterinärer och bristande kunskaper hos gården om vad veterinärer kan erbjuda
- Bristande förankring i gårdens vardag hos veterinären – råd inte tillräckligt praktiskt tillämpbara
- Bristande kontinuitet hos veterinären – kunskap om den enskilda gården
- Bristande lönsamhet i branschen
- Otillräcklig cost-benefit alternativt otillräcklig förmåga att visa på cost-benefit för veterinärens insats.
- Råd för kostsamma att genomföra
- Veterinären lyssnar inte in gårdens mål i tillräcklig omfattning
- Otillräcklig respekt för gårdens kompetens hos veterinären
- Rädsla för att bli anmäld av veterinären om man söker hjälp för problem
- Lösningarna som presenteras är för enkla – erfarenheten är att problemen är komplexa och en del löser sig av sig själv
- Gården upplever inte att man har något konkret problem eller vet vad problemet är och vad som ska lösa det
- Man önskar någon som ser helheten och upplever inte att man erbjuds detta
- Bristande förtroende för veterinären

- Bristande kundanpassning

Redovisning av resultat

Resultaten av studien har redovisats för deltagarna i studien i form av en föreläsning vid den sista inspirationsträffen i Skara. Resultaten kommer också att ingå i ett examensarbete vid veterinärprogrammet på Sveriges lantbruksuniversitet (i skrivande stund ännu ej helt färdigt). Vidare har resultaten redovisats i form av föreläsning för Distriktsveterinärernas ledningsgrupp. Vid Växa Sveriges veterinärmöte senare i vår kommer en liknande presentation att ske. En presentation av resultaten planeras även vid Sveriges veterinärförbunds veterinärkongress i höst. Slutligen kommer resultaten att ingå i en vetenskaplig publikation som kommer att publiceras i en vetenskaplig tidskrift.